

Georg Kühlewind Alapítvány

Tizedik hírlevél

Kedves Olvasó! Ön a Georg Kühlewind Alapítvány tizedik hírlevelét olvassa, amelyben ismét közlünk Michael Endétől egy rövid írást ugyanabból a könyvből, melynek befejező egysége a nyolcadik hírlevelünkben közölt, Székely Györgynek írott levél. Az itt következő 44 kérdés nyitja a könyvet, melynek címe: *Zettelkasten, Skizzen und Notizen* [Cédulás doboz, vázlatok és jegyzetek]; Ungekürzte Taschenbuchausgabe [Rövidített zsebkönyvkiadás]; 2011 január; Piper Verlag, Stuttgart/Wien 1994. Michael Ende nyolcadik hírlevelünkben közölt leveléhez eddig senki sem szólt hozzá. Ismét felhívom tehát a figyelmet arra, hogy érdeklődéssel várjuk a hozzászólásokat Ende leveléhez éppúgy, mint a most közölt 44 kérdéshez. E hírlevél második részében Rácz György egy megverselt bibliai történetét tesszük közzé.

Május 2-a és 4-e között az Osztrák Antropozófiai Társaság Bécsben rendezett konferenciát Georg Kühlewind tiszteletére, melyen az Alapítvány képviselőjében Böszörményi László tartott német nyelvű előadást. Ugyanő Budapesten június 11-én, szerdán délután fél 6-kor beszélgetést és közös gyakorlást vezet – ezúttal természetesen magyarul. A helyszín még nem végleges. Erről értesítést küldünk. Ismét felhívjuk a figyelmet a Virágzás Napjai-rendezvényre, mely idén június 6-a 9-e között lesz Óriszentpéteren és környékén. A részletes program megtekinthető: a <http://www.viragzasnapjai.hu> honlapon.

Fenyő Ervin

I.

Michael Ende

Negyvennégy kérdés a jóindulatú olvasóhoz

Ha egy ilyen könyvet kellene összeállítania, milyen kritériumok alapján válogatna?

Vannak-e olyan könyvek vagy könyv-részletek, melyek megváltoztatták az életét?

Véletlenül tartja-e, ha az élet kérdései nyomasztják, és Önnek pontosan a megfelelő pillanatban épp a megfelelő könyv kerül a kezébe, ha pont a megfelelő helyen üti fel, és pont a megfelelő választ találja meg?

A Biblia, amiben angyalok, démonok, csodák szerepelnek, a fantasztikus irodalomhoz tartozik?

Létezik-e valójában az a Moszkva, amiről Tolsztoj írt, az a Berlin, amiről Fontane mesélt, az a Párizs, amit Maupassant jellemzett – létezett-e valaha?

A Hold, amit Goethe tegezett („Újra leng ezüst ködöd/ Völgy s bokor felett”)¹, és a salakból és porból álló rög, amin a két asztronauta dülöngélt, egy és ugyanaz az égitest?

Felvilágosíthatja vagy akár megváltoztathatja-e a háborús borzalmak leírása azt az embert, aki ezeket a borzalmakat értetlenül és változás nélkül élte át?

Ezer ember szenvedése több-e, mint egyetlen emberé?

Vörösebb-e egy négyzetkilométer vörös felület, mint egy négyzetméter ugyanolyan színű?

Elképzelni egy világot „önmagában”, emberi elképzelésektől függetlenül – nincs szükség ehhez legalább egy emberre, aki ezt elképzei?

Ha elképzeléseink a valóságról megváltoznak, megváltozik a valóság is?

El tud valamit képzelni, amire nincs szó?

Hogyan tudja egy kisgyerek, aki még nem tud beszélni és így állítólag gondolkodni sem, megérteni, hogy a szavaknak jelentésük van?

El tudja magyarázni, mit jelent a „már” vagy az „éppen” szó?

Mit ért az alatt, ha azt mondja: „megértett” egy verset?

Lehetségesnek tartja, hogy száz vagy kétszáz év múlva az emberek csóválják majd a fejüket azokon az elképzeléseken, ahogy mi látjuk a világot?

Mi ösztönözhet egy nihilistát arra, hogy meg akarjon győzni másokat arról, hogy minden értelmetlen?

Joggal várható-e el egy festőtől, aki jó Krisztus-képet fest, hogy maga is egyfajta Krisztus legyen?

Mi igazolja azt, ha egy szörnyű kínhalált egy szép képen, szép zenével vagy szép verssorokkal ábrázolnak?

A szépség objektív tény vagy szubjektív élmény? Vagy a kérdés eleve nem jól van feltéve?

Milyen hangot ad egy tenyér, ha csattan?

Hol az az erő, mely arra ösztönzi az iránytűt, hogy mindig északra mutasson: a tóban vagy a földgolyóban?

Ha több ember ugyanazt a könyvet olvassa, valóban ugyanazt olvassák?

Hol történik, ami olvasó és könyve közt lejátszódik?

Lehet szellem nélkül tagadni a szellemet?

Miért írnak vastag regényeket arról, hogy már nem lehet regényt írni?

¹Részlet Johann Wolfgang Goethe *A Holdhoz* c. verséből. Fordította Dóczi Lajos.

Vajon ki gondolja ki azoknak a szerzőknek a történeteit, akik azt állítják, hogy nem „mindent tudó elbeszélők”?

Mi a különbség a költői fikció és a hazugság között?

Ha a művészet lényege a fölösleg elhagyása, nem az a legmagasabb művészet, ha semmit nem teszünk?

Kötelesek-e az olvasók megérteni a költőt, vagy a költő köteles-e érthetővé tenni magát az olvasók számára?

Ha a „fa” szót morzeírással, gótbetűkkel, a vakok ábécéjével és kínai jelekkel látom magam előtt, de nem ismerem ezeket, nem azt kellene-e gondolnom, hogy teljesen különböző dolgokról van szó?

Ha Kafka regényeivel azt akarta mondani, miképpen magyarázó interpretálják, miért nem azt mondta?

Mit tesznek egy könyv szereplői, amikor a könyvet épp senki nem olvassa?

A szépség iránti vágy – megszépítés iránti vágy?

Megismerkedett már valaha egy átlagemberrel?

Nem meglepő, hogy a teljes német, angol, francia, spanyol és olasz irodalom összesen huszonhat betűből áll?

Lehetségesnek tartja-e, hogy Isten, miképp a Kabbala tanítja, huszonnégy betűből és tíz számból teremtette a világot?

Létrejöhetne-e a tánc, ami legyőzi a nehézségi erőt, a nehézségi erő nélkül?

Vajon agyunk melyik elektrokémiai folyamata hozta létre azt a gondolatot, hogy a gondolatok nem mások, mint agyunk elektrokémiai folyamatai?

Ha a valóságnak köze van a cselekvéshez, milyen az álom valósága?²

Léteznek-e könyvek, melyek beteggé vagy egészségessé teszik az embert?

Ön is megfigyelte már, hogy egy tündér minden embernek teljesíti élete folyamán három kívánságát?

Ön szerint mit nehezebb megvalósítani – ami nehéz, vagy ami könnyű?

Utána számol, hogy tényleg negyvennégy kérdés volt-e ez, vagy csak úgy elhiszi nekem?

Volenszki Ivett fordítása

²A német eredetiben: „Wenn die Wirklichkeit etwas mit »wirken« zu tun hat, welche Wirklichkeit hat dann ein Traum?” “Wirken“ jelentése: tesz, működik, cselekszik, tevékenykedik, hatást gyakorol

II.

Rácz György

Hogy lássanak

(*A vakon született ember* meséli el életét és gyógyulását. A *János evangélium* 9. fejezetéből idézett részeket dőlt betűvel emeltem ki. R. Gy.)

I.

Gyermekkorom emlékei:

Nővérem, Naána kezére emlékszem:

bizalommal fogtam, mikor vele mentem.

Libát legeltetni néki segítettem,

mostam, mosogattam, ruhát terítettem.

Fiútestvéreim ugráltak, szaladtak,

erdőre, mezőre engem is kihívtak.

Őket a játékban követni nem tudtam:

bárhogy ügyeskedtem, tőlük lemaradtam.

Fának nekimentem, gödörbe beestem:

mindig csupa seb volt szegény kicsi testem.

Gúnyos beszédükből arról értesültem,

hogy vak vagyok, mert vakon születtem.

II.

Templomi koldus lettem, (8)

Nem tehettem mást: a fiúkat elhagytam.

Nővér keze helyett fehér botot fogtam.

Magam botorkáltam a templom udvarába.

Elvegyültem ott a bűnbánók hadába.

Velük énekeltem, ha ének volt soron.

Mind a zsoltárokat kotta nélkül tudom.

Felemelték lelkem a tudós beszédek:

megittasultam, ha Istenről beszéltek.

A koldusról hallgatok, mert hiába *mondom*,

senki nem *érzi*, milyen volt bánatom.

Inkább azt mesélem, hogy egy szombatnapon

csodásan megváltozott sanyarú sorsom.

Azon a szombaton a magányt kerestem:

egy árnyékos helyen csendben elmélkedtem.

De nem sokáig, mert más népek is jöttek,

akik vélem ottan szóba elegyedtek.

Elmondtam nekik, hogy vakon születtem.

Nem volt okom, hogy hibám rejtegessem.

Őket ez a dolog mélyen érinthette,

mert keményen kezdtek vitázni felettem.

III.

Jézus rám talál: (1)

Ekkor csatlakozott hozzájuk egy rabbi,

Miről beszélgettek? – kezdett ő szólani.
Miután azok rám felhívták figyelmét,
kikérték ügyemben tudós véleményét,
mondván: „*Jézus mester, ki vétkezett,
ez-é, vagy ennek szülei, hogy vakon született?*” (2)
*Felele Jézus: Sem ez nem vétkezett, sem ennek szülei,
hanem, hogy nyilvánvalókká legyenek benne az Isten dolgai.* (3)
Míg nappal van, kell annak dolgában fáradni, (4)
aki engem küldött világot világosítani.
Eljő az éjszaka, amikor senki sem munkálkodhat.
Amíg a világban vagyok, világossága vagyok a világnak. (5)

IV.

Gyógyulásom története:

*Ezeket mondván a földre köpe,
köpésből és porból sarat kevere,
és rákené a sarat vak szemeimre,* (6)
és Siloám tavában mosdani elkülde. (7)
Elmentem azért és megmosakodtam.
A sártól szabadulva a tavat megláttam. (7)
Áldassék az Úr! – hangosan kiáltoztam,
A báméskodókat mind összecsókkoltam.
Aki pedig ismert, csodálkozva kértett:
Mi módon nyílt meg a te szemed? (10)
*Feleltem, hogy egy ember, kit Jézusnak mondanak,
sarat készíté, és a sarat rákené vak szemeimre,*

és mosakodni a Siloám tavára elkülde.

Miután pedig elmenék és megmosakodám, látásom megjöve. (11)

V.

A farizeusok előtt:

Mire befejeztem, már jöttek is értem:

A farizeusok elébe vitettem. (13)

Ők kérdeztek, én nyíltan feleltem:

Elmondám, hogy Jézus által látóvá lettem.

Elmondám a sarat és a mosdást,

és a szememben beállott csodás változást. (15)

Senki azok közt meg nem hatódott:

Ez az ember – mondták – nincsen Istentől,

mert nem tartja meg a szombatot: (16)

törvény ellenére szombaton gyógyított!

Mások ott Jézus védelmére keltek,

mondván, hogy *mi módon tehet*

bűnös ember ilyen jeleket. (16)

Engem is kérdeztek: *Te mit gondolsz órála?*

Én pedig mondám: Ő bizony próféta. (17)

Megint mások nem hívék rólam,

hogy vakon születtem, és reggel még vak voltam. (18)

Figyeltem a vitát, a sokféle érvet,

végül is győzött a farizeus nézet:

Mi tudjuk, hogy Mózeszel beszélt az Isten:

de hogy ez honnan való, nem tudja senki sem. (29)

Ekkor én megépiült szemeim becsuktam,
hogy Jézus beszédét magamban meghalljam,

– Isten dolgában kell most fáradoznod, (4)

világos szavakkal a papokhoz szólnod.

VI.

És mondám nékik:

„Bizony csodálatos, hogy köztetek senki sem tudja,

honnan való, aki az én szemeimet megnyitotta. (30)

Pedig tudjuk, hogy Isten a bűnösöket meg nem hallgatja,

hanem aki az ő akaratát cselekszi, azt istápolja. (31)

Mióta a világ áll, *soha nem lehetett hallani,*

hogy megnyíltak volna egy vakon született szemei. (32)

Ha ő nem Istentől való volna,

velem semmit sem tehetett volna.” (33)

Papok e beszédet haraggal fogadták,

te mindenestől bűnben születéél, mondták.

Parancsukra durván kidobtak a szolgák. (34)

VII.

Második találkozás Jézussal:

Lerogytam némán a templom kapuban.

Azon töprengtem, mit tegyek én, kivetett magamban.

Akkor egy férfi lépett hozzám és kérdé:

Az Emberfiában hiszel-é? (35)

Meglepett a kérdés, szám tétován rebegette:

Ki az, Uram, hogy higgyek benne? (36)

Beszéde zenéje ismerősen csengett,

Midőn nékem ott szelíd szóval így felelt:

Láttad is őt, és aki beszél veled, az az. (37)

A válasz lelkem megnyitotta, mint rügyet a tavasz!

Már nem vagyok kivetett, Jézushoz tartozom,

Minden ügyemben szavát megtartom.

VIII.

Búcsú:

Talán tőlem búcsúzott a Mester, talán másokkal tanított,

Amikor a téren hangosan kiáltva, így szólott:

„Ítélet végett jöttem én e világra, ahogy akik nem látnak, lássanak,

És vakká legyenek, akik csak mondják, hogy látnak.” (39)

Jegyzetek a vakon született ember meséjéhez (R. Gy.)

III.5. sor A vaknak meg kell tudnia Jézus nevét, ezért „Jézus mester”.

III.9. sor A *Vulgátában*: Nos oportet operari... tehát: Nékünk kell fáradozni...
Károlinál: Nékem cselekednem kell...

A mesében általános alany: kell fáradni... – a vak megérti, és magára veszi.